

DOLDERSE KRONIEK

22ste jaargang nr. 1 - januari 2019

www.HistorischeVerenigingDenDolder.nl

Uitgave van de Historische Vereniging Den Dolder

INHOUD

3

Voorwoord
Redactie

4

Drankje, hapje, bedje'
in Den Dolder
Nico van der Kleij

19

Oranjevereniging Den Dolder
Floris Berkhof

23

Eigen oogst (deel 3)
De periode 1991 - 2018
Jan Veerkamp

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

22ste jaargang nr. 1, januari 2019

Verschijnt vier keer per jaar.

Bestuur

Voorzitter: Petra Koek
voorzitter@historischeverenigingdendolder.nl

Secretaris: Dick van Lier,
secretaris@historischeverenigingdendolder.nl

Penningmeester/Ledenadministratie: Ria Huisman-Joore
penningmeester@historischeverenigingdendolder.nl

Commissaris Archief: Flip Baay
archieff@historischeverenigingdendolder.nl

Redactie Dolderse Kroniek: Dick van Lier, Mieke van der Ploeg, Nico van der Kleij, Frits Stuurman
redactie@historischeverenigingdendolder.nl

Ontwerp, lay-out en opmaak: Gera Hoogland
gera@loods21.nl

Foto omslag: Café "de nieuwe Dolder"

Druk: BladNL, Utrecht

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.
redactie@historischeverenigingdendolder.nl

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder. Het aanmeldingsformulier voor de vereniging vindt u op de website. Het lidmaatschap van de vereniging leidt steeds tot een stilzwijgende verlenging per kalenderjaar. Opzegging als lid van de vereniging kan mondeling, schriftelijk of via email tot stand worden gebracht en dient tenminste vier weken voor het einde van het verenigingsjaar te geschieden aan de penningmeester.

De contributie bedraagt € 15.00 per jaar.

De Historische Vereniging beschikt over de ANBI verklaring ('Algemeen Nut Beogende Instelling'). Dit betekent dat uw gift (geheel of gedeeltelijk) in mindering kan worden gebracht op uw belastbaar inkomen.

De website van de vereniging is:
www.historischeverenigingdendolder.nl

ISSN: 1389-0026

Voorwoord

Beste Lezers,

Met dit januarinummer luiden we het jaar 2019 van onze Kroniek in. Een goed moment voor bestuur en redactie om u als leden van de Historische Vereniging een gezond en gelukkig Nieuwjaar te wensen. En uiteraard bedanken wij u bij deze gelegenheid nog maar eens voor uw warme belangstelling voor onze vereniging.

In het afgelopen jaar hebben we nogal wat veranderingen gehad. Er waren wat mutaties in het redactie-team. Opvallender voor u was ongetwijfeld de wijziging van het formaat van het blad, samenhangend met een overstap naar een andere drukker. Dit liep de eerste keer niet zoals we hadden verwacht. Die kinderziekte hebben we overwonnen en dat bewezen met het nog eens sturen van een exemplaar. Met de kwaliteit die we in ons vaandel blijven meedragen.

In dit nummer bieden wij drie artikelen aan van auteurs van buiten de redactie en ook van onszelf.

U treft achtereenvolgens een lang artikel aan met veel foto's van Nico van der Kleij over de ontwikkeling van de horeca in Den Dolder.

Daarin wordt teruggegaan naar het begin van de 19^e eeuw. De omslagfoto is erg oud maar toch een stuk jonger, want die is uit het begin van de 20^e eeuw.

Floris Berkhof leidt ons met zijn verhaal door de lange ontwikkeling van de 'Oranjevereniging Den Dolder'. Met tekst en beeld wordt een mooi overzicht gegeven van de vaste activiteiten van de vereniging: Koninginnedag, Bevrijdingsdag en Dodenherdenking.

Aflevering 3 van de serie 'De moestuin op de Hoeve' is het slotakkoord van Jan Veerkamp. Daarin wordt de periode 1991-2018 beschreven, verlucht met fraaie foto's.

Bestuur en Redactie wensen u veel leesplezier.

UITNODIGING

Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV)

woensdag 3 april 2019

De jaarlijkse algemene ledenvergadering wordt gehouden in de zaal van Dienstencentrum Pelita, Dr. Ramaerlaan 2, Den Dolder.

Aanvang 19.30 uur. Einde bijeenkomst uiterlijk 22.00 uur.

Bestuurswisselingen: Nico van der Kleij wordt voorgedragen als coördinator/ eindredacteur van de Kroniek. Tegenkandidaten dienen uiterlijk twee dagen voor de ALV ter kennis van de voorzitter te worden gebracht, onder overlegging van een bereidheidsverklaring van de kandidaat (H.R. art. 10). Dick van Lier treedt af als secretaris. Er hebben zich voor deze functie nog geen kandidaten aangediend.

Op onze website vindt u vanaf 1 maart onder "cijfers" de agenda voor de Algemene Ledenvergadering, de financiële stukken en de jaarverslagen van de vereniging. Ook kunt u deze opvragen bij onze secretaris, Dick van Lier, 030-2284505. Op de vergadering zijn de stukken eveneens ter beschikking.

Wij nodigen u van harte uit deze vergadering bij te wonen.

‘Drankje, hapje, bedje’ in Den Dolder

1900 – heden

Nico van der Kleij

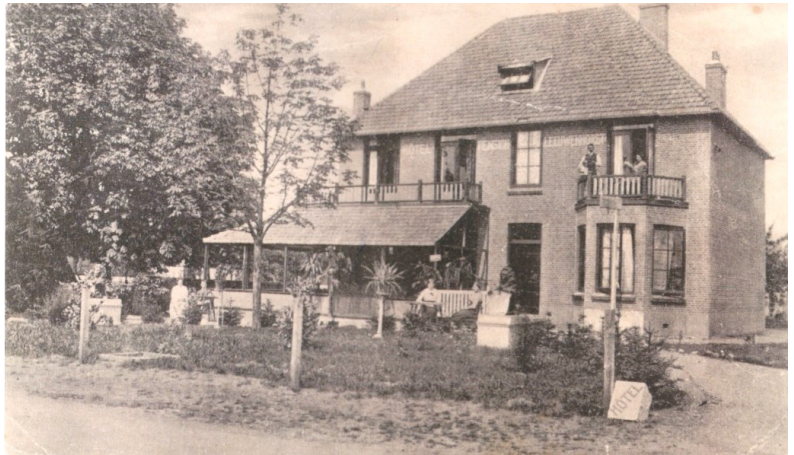
U mag niet verwachten dat u een overzicht krijgt van wat zoal achter de voordeuren van dorpsgenoten in keuken, provisiekast of slaapkamer kan worden aan-getroffen. Dit artikel gaat over wat buiten de deur te genieten viel bij de plaatselijke horeca voor zowel inwoners als voor ‘consumenten’ van heinde en verre. In ruim een eeuw voltrokken zich binnen deze branche grote veranderingen. Het enige hotel sloot in een tijd dat men zich nog geen enkele voorstelling kon maken van computers, laat staan van horecasites.

Ontwikkeling van de horeca in algemene zin

Binnen de gehele horecabranche zien we sinds het begin van de twintigste eeuw het beeld daarvan veranderen. Eerst in kleine stapjes, maar na W.O. II steeds sneller. Daarvoor kunnen verschillende oorzaken genoemd worden. Gedeeltelijk hebben die elkaar beïnvloed, waardoor de veranderingen een almaar sterkere dynamiek vertoonden.

Bijvoorbeeld:

Een hoger inkomen stimuleert de reislust, ook naar verre landen → bevordert kennismaking met onbekende gerechten, van frites tot en met Vietnamese loempia's, → noodt uit tot het bezoeken van een snackbar tot en met het je laten verwennen in een 3-sterren-restaurant met een exotische spijzenkaart.

Leeuwenhorst met hotelgasten (ca. 1920)

De belangrijkste oorzaken op een rijtje:

- Toenemende welvaart;
- Vestiging van horecagelegenheden met een buitenlands aanbod, mede als gevolg van groei toerisme en immigratie;
- Geen tijd of zin om te koken door dubbele banen;
- Stijging aantal éénpersoonshuishoudens;

- Modieuze voorkeuren die elkaar steeds sneller opvolgen. Experimenteren is trendy; om in horecatermen te blijven: Wat vandaag ‘hot’ is, is morgen afgekoeld.
- Forse uitbreiding van het aanbod, omdat men naast het buitenshuis wat gaan drinken en/of eten, ook maaltijden laat bezorgen of zelf oppikt met de afhaalchinese als pionier op dat gebied.

De situatie in Den Dolder

Dat deze ontwikkelingen ook niet aan onze lokale Dolderse 'consumptiemaatschappij' voorbij zijn gegaan, is niet zo opmerkelijk.

De groei van de branche voltrok zich in ons dorp vrijwel geheel aan beide zijden van de Dolderseweg. Je zou deze hoofdadere met recht en reden een *horecaboulevard* kunnen noemen. Uitzondering op die concentratie is *Dolle Dries* en zijn voorgangers aan de Pleineslaan.

Een bijeffect van de sterke groei is heden ten dage het tekort aan personeel. Dit dwingt sommige exploitanten om sluitingsuren of -dagen in te voeren. Hoe sommige eigenaren daarmee omgaan leest u verderop.

Op de pagina's hierna wordt beschreven hoe het 'onze' horeca is vergaan. Samengevat is het een beeld van vele wisselingen van eigenaar, soms veroorzaakt door faillissementen. Ook van keer op keer veranderen van horecaformules uit een oogpunt van creativiteit of eigen behoefte aan innoveren. Óf onder druk van externe factoren. Verhuizingen van de ene naar de andere kant van de weg, al dan niet gedwongen door nieuwbouw van grote gecombineerde woon/kantoor/winkel complexen.

Een bovenal sterk beweeglijke branche kan je wel zeggen! De mobiliteit van horecamensen is ver boven gemiddeld ten opzichte van andere branches. Gewild of gedwongen zochten ze elders emplooi, als zelfstandige of als medewerker in de bediening of in de keuken. Dat kon in Den Dolder zijn, maar ook ver daarbuiten. Sommigen hadden groot succes.

Omdat voor de lezers van dit blad in dit artikel bekende persoonsnamen zullen voorkomen, wordt hier en daar ook even gezegd hoe het degenen is vergaan die het Dolderse

horecatoneel hebben verlaten om elders hun nieuwe heil te zoeken.

Al die trends en veranderingen hebben geleid tot een rijk geschakeerd tableau van onze plaatselijke horeca. Geschiedschrijving daarvan is echter geen sinecure. Er is per bedrijf maar heel weinig vastgelegd. Jaartallen van openen en sluiten van horeca-ondernemingen uit vroeger tijden ontbreken nogal eens en moesten daarom worden ingeschat. Het optekenen van de historie per bedrijf uit de mond van huidige eigenaren en personeel kon vaak niet anders dan tijdens de hectiek van de werkdag. De klant is koning, dus tussendoor gewoon even een rondje koffie tappen of lunchgerechten uitserveren.

De twee oudste bedrijven

Huize Den Dolder (? – 1835)

Op oude landkaarten uit de 18^e en 19^e eeuw stond het gehucht Den Dolder al aangegeven. Dit lag aan de Soestdijkerweg ter hoogte van de Ewijkshoeve en het huis Prins Hendrikoord. Uit aktes blijkt dat het nog veel ouder is.*)

Tegenover laatstgenoemde instelling stond herberg *Huize Den Dolder*, op een knooppunt van zandwegen, nu aan te duiden met hoek Embranchementsweg / Soestdijkerweg. Op dat punt kwam de weg vanaf Maartensdijk / Lage Vuursche samen met die vanuit De Bilt / Huis Terheide (toen zo geschreven). De herberg was eigendom van Jan van Eyden (1755 – 1826), een vermaarde boer

die o.m. veel verstand van dierziekten had. Hij kocht de herberg in 1805. Van wie, is niet bekend. Ook niet wanneer de uitspanning verrees. Wel is bekend dat deze in 1835 werd afgebroken.

De Nieuwe Dolder (? – ?)

De omslagfoto is een Ansichtkaart van om en nabij een eeuw geleden. Het onderschrift op de foto luidt: *'Soestdijkerstraatweg Café de nieuwe Dolder'*. Het etablissement zal zo ongeveer rond 1860 zijn gebouwd. Dat vermoeden is gebaseerd op het volgende.

Door particulier initiatief van enkele vooraanstaande personen in Zeist werd in de periode 1860-1861 tussen de 'Oude Amersfoortschen zandweg' en het hiervoor genoemde knooppunt een min of meer verharde weg aangelegd met een mengsel van puin en grind. Deze kruiste in ons dorp de nieuwe spoorlijn die in 1860 werd aangelegd tussen Utrecht en Amersfoort. Provincie en gemeente financierden de aanlegkosten.**)

De nieuwe weg heeft vermoedelijk een rol gespeeld bij de herstart van een horecavoorziening op dezelfde locatie.

De eerste in ons dorp:

Theetuin 't Centrum

Aan de Doldersweg op nr. 95, daar waar je de Paduaweg inslaat, stond ruim een eeuw geleden theetuin, 't Centrum.

't Centrum, dichtbij het spoor

Niet te verwarren met *snackbar Het Centrum* uit een veel latere periode. Het huis stond op het terrein van kwekerij Van Luyn. Of deze familie het huis bewoonde en op het erf de theetuin begon, is niet bekend. De fraaie foto uit 1911 geeft een zeer nostalgische doorkijk naar de spoorwegovergang en aan de overzijde ervan de huizen waarin beambten van het spoor woonden. Wanneer het theehuis werd gesloten, respectievelijk gesloopt, is niet bekend.

Nog dichterbij het spoor

Schuin tegenover genoemd theehuis ligt het terrein, waarop in de vorige eeuw volgtijdelijk drie horeca-ondernemingen waren gevestigd. De oudste was *Leeuwenhorst*. De tweede, *Hiensch*, in een nieuw pand. Het jongste bedrijf, *De Egelantier* in hetzelfde pand als Hiensch, is nog altijd operationeel. Sinds 1994 alweer bijna 25 jaar.

In chronologische volgorde:

Leeuwenhorst (1915 – 1926)

De bouw en vestiging van '*Café en Hotel Leeuwenhorst*' mag beschouwd worden als de start van, of zo u wilt 'voedingsbodemp' van de verdere ontwikkeling van de horeca in Den Dolder.

Gevel Leeuwenhorst, gezien vanaf het spoor

Leeuwenhorst met aanbouw aan de kant van de Dolderseweg

Op een van de schaarse foto's valt op dat het woord 'Restaurant' ontbreekt. Wel werd geadverteerd met 'Hotel en Pension'. Of in de horecaformule van Leeuwenhorst in de korte tijd van haar bestaan grote veranderingen optraden, is niet bekend. Leeuwenhorst bevond zich niet op dezelfde plek als waar nu De Egelantier is gevestigd. Het pand lag verder naar achteren. En weer daarachter bevonden zich de sportvelden van D.S.V. en Ares. Laatstgenoemde was een voetbalclub uit Utrecht die hun wedstrijden op zondag speelden. De velden maakten veel later plaats voor industrieterrein Fornhese.

Voordat het hotel werd gebouwd, stond er ongeveer op die plaats bij de huidige spoorwegovergang en het station een tolgaarderswoning. De gemeente Zeist kreeg in 1863 een stuk heide in erfpacht waarop een tolboom werd neergezet met tolgaarderswoning.

Per 1 januari 1905 werd de tol opgeheven, want de baten ervan waren zo mager dat de gemeente Zeist deze financiële 'hobbel' voor passanten ophief. Of na die beslissing het aantal 'spoorwegovergangers' gestegen is, hebben we niet kunnen achterhalen.

In 1915 verrees, na afbraak van dat tolhuisje, hotel 'Leeuwenhorst'. Ontworpen, geconstrueerd en geëxploiteerd door dhr. Piet(er) van der Sterre. Dat hij als projectontwikkelaar ook de uitbater was, mag als zeer bijzonder worden beschouwd.

Pieter van der Sterre (1888-1975)

We maken in dat kader even een interessant uitstapje. Piet stamde uit een familie van zogenaamde 'zelfbouwers' die zowel ontwierpen als bouwden. Er zijn door hem en zijn broers nogal wat huizen in Bilthoven e/o ontworpen en gebouwd, vooral villa's. In Den Dolder was Piet ook ontwikkelaar en bouwer van het imposante landhuis 'De Burght' (1910).

Advertentie t.b.v. de verkoop van De Burght, één jaar na de bouw

*'De Burght' Paltzerweg 152,
v/h Oud Amersfoortscheweg 152*

Het monumentale pand was lange tijd in gebruik bij het Luthers Buiten Centrum. Daarna woonden er particuliere eigenaren in. Het werd rond 1980 gesloopt om plaats te maken voor een viertal moderne villa's.

Terug naar Leeuwenhorst. De hotel-afdeling telde zes kamers. In een latere fase betrok de familie zelf dit deel van het gebouw. Vanuit het hotel had men uitzicht op het station met daarachter in de verte de eerste gebouwen van de W.A.-Hoeve.

Eten deden de gasten in een fraaie, serre-achtige aanbouw met heel veel glas-in-loodraampjes.

Ansichtkaart eetzaal Leeuwenburg

Passend bij die tijd werd het gebouw van buiten 'aangekleed' met bomen en struiken. Tegen de zijgevel aan de spoorzijde groeide uitbundig de klimop.

Hiensch (ca. 1930 - 1993)

In 1926 verrees een nieuw pand. Het stond wat dichtter tegen de Dolderseweg aan dan Leeuwenhorst.

Als exploitant nam de Dolderse familie Hiensch deze aanwinst voor de plaatselijke horeca in gebruik en was daarmee succesvol tot bijna het eind van de vorige eeuw.

Hiensch ging over van vader op zijn enige zoon, Roel. Deze zette het bedrijf na de oorlog heel lang voort tot bijna de eeuwwisseling.

Terzijde

Door de provincie is voor de realisatie van een woonwijk en zorgvoorzieningen op het terrein van de Willem Arntszhoeve wat betreft de naamgeving gekozen voor 'Leeuwenhorst', ook al wijkt die locatie af van de plek van het voormalige hotel. Dit terrein wordt ambtelijk aangeduid als 'Den 'Dolder/Vierde Kwadrant'.

'Ronde hoek'; gevuld terras

In het pand was op de begane grond een splitsing aangebracht tussen, vóór het pand staande, het hotel-pension-restaurant aan de linkerkant en het café met serre rechts. Beide afdelingen waren gescheiden door een muur zonder tussendeur en hadden daardoor ook eigen entrees.

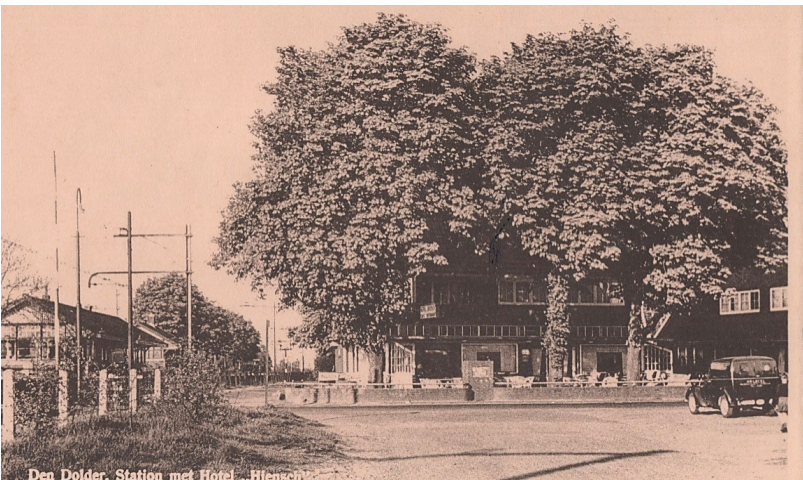
Suikerzakje van Hotel Hiensch

Interieur van het restaurant

Vermeldenswaard is het bijzondere metselwerk van het hele gebouw. Daardoor valt het in de categorie 'Beschermd dorpsgezicht'. Voor de kenners: het gaat om de combinatie van een verticale stootvoeg met een horizontale ingelegde voeg.

Op de verdiepingen waren hotelkamers. In de 2^e Wereldoorlog werden daarin met succes onderduikers ondergebracht, waaronder ook Amerikaanse militairen. Initiatief daartoe werd genomen door de familie Van der Zee. Zij waren eigenaar van verffabriek Fortis in Bilthoven, later verplaatst naar Den Dolder.

In zomertooi met 'woudreuzen' voor de deur in de jaren '50

Na de oorlog was Hiensch bij Amerikanen van de vliegbasis populair als café waar ze 'veilig' hun wedde konden omzetten naar iets vloeibaars.

Café en restaurant werden lange tijd ook intensief bezocht door personeel van de W.A.-Hoeve. Zij die de nachtdienst gingen, kwamen er voor een snelle, warme hap of uitsmijter. Voor hen die hun dienst erop hadden zitten, ging de zaak al om 8:00 uur open voor een ontbijtje of een drankje.

De mensen van Dolderse ondernemingen en instellingen wisten Hiensch veelvuldig te vinden voor hun etentjes en vrijdagmiddagborrels.

Om het gebouw heen bevonden zich aan drie zijden ruime terrassen. Aan de straatkant stonden prachtige, oude bomen die helaas al lang uit het straatbeeld verdwenen zijn. De zijterrassen werden weggehaald. Aanvankelijk alleen links voor het gebouw staand i.v.m. een looppad langs het spoor naar de Fornheselaan, later ook ter rechterzijde.

Ook jaren '50 toen er nog geen bladblazers waren maar wel zuidwesterstormen

Door de verdere uitbouw van Den Dolder als woonplek, de sterke groei van bedrijfsactiviteiten én de toename van passanten en hotelgasten ontwikkelde Hiensch zich tot dé centrale slaap- en pleisterplaats van ons dorp.

We maken een sprong naar 1991. Ene Zieleman uit Soest werd eigenaar van het pand, kort voor Roel Hiensch besloot om te stoppen. Roel huurde van hem de bovenwoning.

Na Hiensch streek Roel van Beek (zelfde voornaam) uit Soest hier neer als de nieuwe exploitant. Hij was eigenaar van het goedlopende restaurant 'La Grande Bouffe'. Het draaide goed tot op 19 februari 1991 het noodlot toesloeg en het hele gebouw afbrandde. Zijn verzekering was niet gekoppeld aan een herbouwplicht. Dat gaf hem de gelegenheid om in Den Dolder in een bestaand horecabedrijf verder te gaan. De familie Hiensch maakte qua bewoning van de bovenverdieping plaats voor Van Beek met zijn gezin. Van Beek hield het als exploitant van de horeca maar enkele jaren vol. De familie bleef er nog even gehuisvest. De horecaruimte werd gesloten en heeft in 1993 – 1994 anderhalf jaar leeg gestaan.

Na de overname door Hero Stukje in 1994 huurde Van Beek nog wel enige jaren de bovenwoning. Om daar te komen, kon het gezin alleen naar boven via de horeca-afdeling op de begane grond. Juridisch kregen ze het 'Recht van overpad', maar in dit geval mag je het ook het Recht van 'overtrap' noemen.

Invloed herinrichting Dolderseweg van het spoor tot de hoek met de Fornheselaan

Een plan voor een groot nieuwbouwproject op deze strook aan de oneven zijde van de Dolderseweg had grote invloed op het voortbestaan

Hiensch links en de oude burens rechts

Hiensch bleef staan (rechts op de foto), oude burens verdwenen

van Hiensch. Het ontwerp betrof enerzijds een langgerekt complex van kantoorruimtes en winkels op de begane grond met appartementen daarboven. Anderzijds een driehoekig dorpsplein op ongeveer de plaats van het Hiensch-perceel. De gemeentelijke besluitvorming daarover stagneerde, mede oorzaak van de tijdelijke leegstand van het horeca-etablisement.

Het ontwerp van het dorpsplein bestond uit twee te bouwen vleugels, vanaf de Dolderseweg naar elkaar toelopend. Daarin zouden op de begane grond kleinere en grotere units komen voor horeca en boetieks, op te leveren als casco.

Op de bovenverdiepingen was een privékliniek gepland. De tussenliggende driehoek zou ingericht worden als gezellige ontmoetingsplaats met straatmeubilair. Dit plan werd echter om reden van onveiligheid uiteindelijk niet in uitvoering genomen. De open voorzijde kwam te dicht op de Dolderseweg te liggen.

De Egelantier (1994-heden)

In 1994 nam de al genoemde horecaondernemer Hero Stukje uit Zeist Hiensch als bedrijf over. Hij kocht pas twee jaar later de opstallen. De naam van Hiensch werd omgezet naar *De Egelantier*, een rozensoort. Deze bloem had in de middeleeuwse literatuur een speciale betekenis. De witte roos was het symbool van zowel de hemelse als de aardse liefde, met name de reine liefde van de vrouw. Terwijl de rode roos symbool stond voor de mannelijke eros. Hero komt oorspronkelijk uit Brabant. Het plaatselijke carnavalsorkestje schreef een lied met *De Egelantier* als titel als ode aan deze betekenisvolle bloem.

Aanblik linkerzijde begin deze eeuw

Zicht op de gehele pui

De tekst '*Café Billard Hiensch*' op het bord aan de gevel werd eenvoudig vervangen door '*Café de Egelantier*'. Het biljart binnen bleef overigens staan.

Dat Hero niet meteen het pand erbij kocht vanwege de onzekerheid over de definitieve bestemming moge duidelijk zijn.

In eerste instantie werd hem nog een kleine casco-ruimte in de nieuwbouw aangeboden, maar daar voelde hij sowieso niet voor. Het bijzondere karakter van het oude pand was daarin niet te kopiëren. Er was bovendien een te beperkt aantal m² beschikbaar voor een café-restaurantcombinatie van min of meer

hetzelfde kaliber als die van het oude Hiensch.

Dorpsplein geschrapt, *De Egelantier* bleef staan. Die zekerheid leidde dus tot de koop in 1996. De horeca-activiteiten in de oude opzet en ambiance konden worden voortgezet. Er hoefde niets ingrijpends veranderd te worden. Hero en echtgenote Lies konden daarom nog in datzelfde jaar uit de startblokken gaan. Mét Marga Langekamp die er al heel wat dienstjaren op had zitten bij Hiensch. Zij bleef tot 2000.

De Egelantier, ook wel '*De Egel*' genoemd, veranderde in de loop der jaren haar formule. De inrichting zoals Hiensch die had, werd vooralsnog gehandhaafd, d.w.z. met twee van elkaar gescheiden ruimtes voor café en restaurant.

Al na enkele jaren werd een verbouwing noodzakelijk geacht om zowel herinrichtings- als veiligheidsredenen. In 2000 werd de tussenmuur weggehaald, café- en horeca-afdeling wisselden van plaats. Door nieuwe brandveiligheidsvoorschriften werden onder meer plafonds van brandwerend materiaal geplaatst. (N.B.: De brand in een discotheek in Volendam in de nieuwjaarsnacht van 1 januari 2001 ligt nog vers in ons geheugen). Ook de verlichting moest worden verbeterd. De grote klus werd benut om eveneens de lambriseringen te vervangen. Buiten werd het voorterras vernieuwd.

In maart van dat jaar was de zaak wegens verbouwing gesloten. Begin april 2000 kon de klandizie met eigen ogen zien wat er inmiddels was gepresteerd.

Spraakmakend of beter gezegd 'muziekmakend' waren de jam-sessions, gevolgd door het minifestival '*Dolders Poppodium*', dat nog steeds elk jaar in de eerste week van september wordt georganiseerd.

Bij die gelegenheid wordt naast het terras een grote tent opgezet waarmee een deel van de Dolderseweg tijdelijk in beslag wordt genomen. Daarmee is het tevens een veilige luisterplek voor de vele toehoorders. Door het jaar heen worden ook nog drie à vier themafeesten georganiseerd.

Een tweede trits op één locatie

Aan de andere kant van de Dolderseweg, op de plaats waar een Spar supermarkt was, startte Restaurant *Salle à Manger* op de hoek van Dolderseweg nr.77-79 en Baarnseweg. Op de begane grond, onder twee verdiepingen met appartementen bevond zich in het voorste deel de Spar.

In het achterste stuk was Bank Vlaer & Kol gevestigd, een bedrijf dat in onze regio bancair actief was met filialen in een aantal plaatsen in onze provincie, o.a. in Zeist en Bilthoven. Zij hadden eerst het hele gebouw in gebruik. In 1977 werd Vlaer & Kol overgenomen door de Amro-bank. Het lag voor de hand dat dezelfde plek benut werd om er het Dolderse filiaal in te huisvesten. De Spar bleef buurman totdat na opheffing van de supermarkt het hele pand een horecabestemming kreeg.

Entree Salle à Manger

Salle à Manger (1992 -1994)

In 1991 kwam de fusie tussen ABN en Amro-bank tot stand. Dit was aanleiding om de combi ABN-Amro in een nieuw kantoor aan de Dolderseweg te huisvesten. Dat filiaal is inmiddels gesloten.

Opvolgers van Salle à Manger veranderden naam en formule. Eerst was dat *Sensa*. Daarna *Cantina Italia*. Deze laatste naam werd omgezet naar *Cantina Mediterrana* en recent nog eens naar *Cantina World Kitchen & Bar*.

In 1992 opende de bekende meesterkok Wulf Engel zijn *Salle à Manger*. Supermarkt en bankkantoor werden stevig op de schop genomen teneinde het pand geschikt te maken voor een horecabedrijf. Het resultaat was een sfeervolle, opgesplitste ruimte met een smaakvolle inrichting.

Om die stap te kunnen zetten, werd hij gestimuleerd en gefinancierd door de heer G.W.E. van Veenendaal, oprichter en eigenaar van uitvaartbedrijf Memento Mori in Zeist, thans Monuta. Gedreven door zijn culinaire voorliefde nam hij Wulfs aandelenpakket over, zodat deze zich ongestoord op zijn dagelijkse 'meesterwerk' kon storten.

Links de Spar Supermarkt ca. 1977

Wulf had als nationale topper zijn excellente kookkunsten al in verschillende sterrenrestaurants bewezen. Laatstelijk was dat in De Hoefslag waar velen zijn kunnen 'proef'-ondervindelijk hebben kunnen vaststellen. Onder hen uiteraard gasten uit de directe omgeving. Met een eigen restaurant koos Engel voor de combinatie van ondernemerschap en koken. Dat vulde hij in met een mooie, doch relatief eenvoudige kaart met gerechten met een gunstige prijs/kwaliteit verhouding. Het werd een groot succes, dankzij zijn reputatie, lokaal en nationaal. Veel aandacht in de culinaire rubrieken van de landelijke media is daar ongetwijfeld debet aan geweest.

Wulf vertrok echter al na drie jaar. Zijn hart ging toch weer uit naar koken op sterrenniveau op een wat kleinere schaal. Het werd Restaurant Duinrand in Drunen, ook weer gefinancierd door de heer van Veenendaal. Hij bleef contractueel nog wel bij de Salle betrokken.

Toen zijn geldschieter in 1996 overleed, wilden de erven van de horeca-activiteiten af. Ze hadden er geen afiniteit mee. Het werd een juridische strijd waaraan in de NRC van 10 juli 1996 zelfs een groot artikel werd gewijd. Voor Engel werd het 'einde' Duinrand. Tegelijk met Engel vertrok ook sous-chef Severijn bij Salle à Manger, maar in zijn geval naar Utrecht.

Hij startte met zijn echtgenote Marleen een nieuw restaurant aan de Zadelstraat in Utrecht, *Sot-l'y-laisse*. De bijzondere naam betekent zowel 'hoenderhaas' als 'het is een dwaas die het laat liggen'. Sot-l'y-laisse werd in Utrecht een topper en hield dat jaar op jaar vol. Het restaurant schaarde zich bovendien in de jaarlijkse special van het bekende tijdschrift 'Lekker' bij de tophonderd zaken van Nederland. Toch besloot het echtpaar om te stoppen.

In de Volkskrant van 4 september 2004 werd in een artikel over die sluiting het volgende geschreven: 'Na elf jaar vinden ze het tijd worden voor iets anders: reizen, fotograferen, de bakens verzetten. 'Het voelt wel een beetje vreemd', zegt Edwin Severijn. 'Champagne met tranen, zoals Marleen het uitdrukte bij de aankondiging van de sluiting.'

Terug naar Den Dolder en de Salle à Manger. Wulfs sous-chef, Johan van Groeningen, nam de leiding over. Het succes kon niet worden vastgehouden. De magnetische werking van maître Wulf was er niet meer. De hype van de beginjaren was voorbij.

Salle à Manger (1993 -1998)

Een groepje financiers uit Zeist nam de exploitatie en het management van het restaurant over.

Dit eindigde na een vijftal jaren in een faillissement.

Sensa (1998 – 2004)

In 1998 startten Jeroen van Leeuwen als kok en Bart van Dijk in de bediening hun restaurant Sensa. Ze deden dat met eigen financiële middelen. De inrichting van Salle à Manger werd wat aangepast. De kaart werd gebaseerd op de Franse keuken.

Entree Sensa

*Terras Baarnseweg-zijde.
Meubilair van hardhout;
Dolders groen als decor*

Ook Sensa scoorde mooie cijfers op de horecavergelijkingssites. Desondanks besloot het duo om na een vijftal jaren ieder een eigen weg te gaan.

Een nieuwe eigenaar diende zich aan.

Sensa (2004 – 2009)

Geert Duizendstraal nam naar verluidt met zijn zoons Sensa over. Zijn zoons kregen de supervisie. Pappa Geert had zijn eigen bezigheden met Perla Investments, waaronder het La Perla project in Dubai waarover in de pers zoveel te doen is geweest. Bedrijfsleider werd ene Marco. Hij was al bij de familie in dienst als particulier chauffeur en kreeg van hen de kans om zijn loopbaan in de horeca voort te zetten.

Sensa (2009 – 2012)

Marco kreeg vervolgens de kans om in 2009 eigenaar van Sensa te worden, maar dit leidde uiteindelijk in juli 2012 tot een faillissement.

Periode 2012 - heden

– Cantina Italia

– Cantina Mediterrana

– Cantina World kitchen & Bar

De drie verschillende naamgevingen van Cantina in een kort tijdsbestek zijn vooral het gevolg van personeelsgebrek, zo verklaart uitbater Bart Broshuis die aanpassingen. Door verbreding van de menukaart met gerechten uit de gehele wereld kon hij met name gaten dichten in de personele bezetting van de keuken en daardoor zeven dagen per week geopend zijn.

Dit klinkt onlogisch, maar dat is het niet. Omdat je met een kaart met alleen maar Italiaanse gerechten een vaste, gespecialiseerde chef-kok nodig hebt, kan je niet zeven dagen per week open zijn.

Cantina anno 2018

Een kok werkt normaal gesproken maar vijf dagen per week (CAO). Tel daarbij op dat chefs de cuisine met die specifieke vaardigheden niet dik gezaaid zijn.

Met verbreding van de kaart én meer deeltijdpersoneel ben je wel in staat om alle dagen open zijn.

Broshuis is al vanaf zijn vroegste jeugd werkzaam in de horeca, inmiddels is dat al 43 jaar. Zijn eerste baan als 17-jarig jong broekie was in Uithoorn in het bekende restaurant 'Het Rechthuis aan de Amstel'. Hij liep daar als leerlingkelner rond op schoenen van zijn vader. Die had evenals hij maat 42. Geld voor eigen schoenen was er niet.

Eerst maar zijn eigen kost verdienen met gerechten uitserveren, het was niet anders!

In 2012 zette Bart toen vanuit de Zeister Horeca (o.a. Hermitage) de stap naar Den Dolder.

Anak Dèpok

Dit Indonesisch restaurant (vertaling: 'vriendelijk kind') op Dolderseweg nr. 85 heeft er al ruim 35 jaar opzitten zonder al teveel veranderingen in de formule en de ruimtelijke indeling. Dat kan niet gezegd worden van eigendom en personele bezetting.

Anak Dèpok rond 1990; nog niet door struiken omringd

Ook dit restaurant heeft moeilijke perioden gekend door wisseling van eigenaren en ook nog eens tweemaal door een faillissement. In 1982 werd *Anak Dèpok* geopend. Het was het tweede horecabedrijf van mevrouw Boerenkamp-Brouwer. Het eerste was en is nog steeds Indonesisch restaurant Spandershoeve, gevestigd op de Bussumergrintweg in Hilversum.

Na 23 succesvolle jaren kwam er een einde aan het eigendom van mw. Boerenkamp. Anak Dèpok stond van meet af aan juridisch los van de Spandershoeve. Het faillissement ervan had daardoor geen invloed op de continuïteit van de Gooise vestiging. Het restaurant werd voortgezet door de bedrijfseider met financiële hulp van buiten. Er ontstonden spanningen tussen keuken en management. Die leidden in ieder geval tot vertrek van de chef-kok van het eerste uur, een sleutelfiguur voor de kwaliteit van het restaurant. In 2013 viel na acht 'eigendomsjaren' het doek voor de tweede uitbater.

De externe financier, de heer Barnstein, ging Anak Dèpok zelf exploiteren. Het vaste personeel bleef aan boord en de chef-kok van weleer ging zijn vertrouwde keuken weer in. De zaak ging slechts een paar weken dicht voor een ingrijpende face-lift wat de inrichting betreft. De doorstart is goed gelukt, want de eerste mijlpaal van de derde periode, het eerste lustrum!, is inmiddels gepasseerd.

De 'uitstekende' snackbar

Cafetaria's, snackbars en lunchrooms

Deze typering is een paraplu naam voor de kleine horecabedrijven die qua aantal in de loop der tijd terugliepen. Eerst maar de opgeheven zaken en daarna de nog bestaande die óf nog steeds dezelfde naam hebben, óf onder verschillende namen en/of eigenaren nog bestaan.

Snackbar Het Centrum

De oudste snackbar van de Dolderseweg lag op de hoek met de Fornheselaan. Die hoek is nu wat opgeschoven, van de weg af gezien, vanwege de bouw van het grote complex. Het werd het einde voor het bedrijf. Een herstart op een andere plek kwam er niet van. In de loop der tijd wisselde de snackbar vaak van eigenaar.

De zaak werd in de jaren '70 opgericht door Rijk Stolp, zoon van bakker Stolp. In de jaren '80 kwam Het Centrum in handen van Hanny en Henny Kuijper. Eind jaren '90 waren het de gebroeders Schoonheid – zoons van de vermaarde kapper Dick Schoonheid uit Zeist – die de snackbar bestierden. Tussendoor waren er nog andere eigenaren, waarvan de namen niet achterhaald konden worden.

Laatste openingsdag 30 juni 2001

Café-Bar De Vrijbouter

Het echtpaar H.W. (Hans) Sneijder en J. (Jenny) Hagendoorn openden in 1983 aan de overkant van snackbar Het Centrum hun pijpenla-vormig café *De Vrijbouter*. Het pand op nr. 89 was tot aan dat moment het kantoor van Mercedes-Benz garage Van Kooy.

Aan de achterkant was er een doorloop naar het garageterrein. De ligging was ongeveer naast de huidige Dolderse apotheek.

Dochter Nanda en zoon Peter werkten mee in de zaak. Nanda nam het bruine café in 1989 over; Peter vertrok voor een horecabaan naar het inmiddels voor de aanleg van de nieuwe tunnel onder het spoor, gesloopte eetcafé De Dobbelaar in Bilthoven. Hij keerde terug op het Dolderse nest als vaste medewerker in de Egelantier. Daar werkt hij nog steeds met inmiddels opgeteld een horeca-ervaring van bijna 30 jaar.

Het 'jongerenteam' van het achterzaaltje, nu even op de voorgrond

Trouwe bezoekers kon je in twee categorieën indelen, zo ook de pijpenla zelf. Achterin kwamen vooral de jongeren hun drankje drinken. Ze konden er 'chillen' en dat eventueel combineren met darten en tafelfootbal.

Het voorhuis was meer voor de kantoor mensen, zoals Peter het uitdrukte.

De geschiedenis herhaalde zich, want ook De Vrijbouter moest plaats maken voor de bouw van het woon-/winkelcomplex aan die kant van de Dolderseweg. De deur ging voorgoed dicht in 2001.

Eetcafé Umlaut

Umlaut was eenzelfde 'sloplot' beschoren als De Vrijbouter. Dit eetcafé vestigde zich in 1990 op nr. 91-a als bijna burens van collega Sneijder, ongeveer op de plaats waar nu de Readshop staat. Voor deze eigenaren was het al na één decennium gedaan.

Het eetcafé was een initiatief van Hans Klören (vandaar de naam Umlaut) en een compagnon. Hans was eigenaar van de DAF-garage in Den Dolder, gevestigd aan de Dokter J.C. Boswijklaan, vlakbij de hoek met de Pleineslaan. Memorabel zijn de jazz sessions die er frequent plaatsvonden.

Terras van Umlaut aan de achterzijde

Interieur Umlaut

De Eetwinkel

Op Dolderseweg nr. 79-f had korte tijd De Eetwinkel van Serge & Merlijn een bedrijfsruimte. Na de opheffing werd deze bij het kantoor van Werrington & Schuler getrokken. Het assortiment bestond uit tapas, broodjes, en enigszins bijzonder ook uit aardewerk. In de folder wordt ook 'catering 'op maat' vermeld.

Cafeteria op de Pleineslaan

Op afstand van de horecaconcentratie aan de Doldersweg ligt cafeteria *Dolle Dries* op Pleineslaan 17. Dit is de huidige naam van een snackbar die al in 1962 werd geopend. Het is niet bij die ene eigenaar gebleven. De zaak werd daarna liefst zesmaal overgenomen. De precieze volgorde is misschien niet helemaal correct.

Snackbar VANA

Een van de telgen uit de welbekende Dolderse familie Van Amerongen, Wout, zag mogelijkheden om op die locatie een horecabedrijf te beginnen. De naam Vana is een afkorting van 'vanA(merongen). De toen nieuwe wijk tussen de Remia fabriek en de Pleineslaan zal debet zijn geweest aan zijn initiatief. Een afhaaladres op loopafstand voor velen, maar ook voor passanten op de doorsteek naar Bilthoven Noord.

De Heksenketel

Uitbater hiervan was volgens zeggen ene John. Van die periode kon niet meer dan zijn voornaam worden achterhaald.

Snackbar Pleines

Wout Puijk was degene die de cafeteria onder de vlag 'Pleines' ging exploiteren. Later deed Kees Broshuis dit, broer van Bart Broshuis (Cantina), eveneens. Het type bedrijf werd niet gewijzigd. Wel was er een klein assortiment Indische en Chinese snacks bijgekomen.

Snackbar annex afhaalchinese Pleines

Er kwamen meer Oost-Aziatische gerechten op de kaart na de overname de cafeteria door de heer Ye, een Chinees. Hij dreef zijn zaak met zijn echtgenote Ha Kong.

Dolle Dries

In 2009 verscheen Andries Korsius (Dolle Dries) met echtgenote Esther van Essen aan het cafetariafront.

Als horeca-exploitant waren zij geen nieuwkomers. Tussen 2005 en 2008 werd door hen de horeca-activiteit binnen *Het Dorpshuis* gepacht. Voor die tijd werkte Andries bij een serie horecabedrijven om zich in het vak te bekwalen, o.a. in Figi in Zeist.

Korsius zette de horeca-exploitatie voort van Chr. Hopmans, die in het Delta-gebouw een sportcafé had. Horeca maakte onderdeel uit van het multi-functionele Delta-gebouw. Aan de voorzijde ervan bevond zich een kantoortje van de gemeente Zeist met daarnaast een bibliotheek. Daarachter schuin, naar beneden een sporthal, waarboven Het Dorpshuis. Bedrijfsleider van de sporthal was Peter Kop. Het complex lag aan de Dolderseweg, net over het spoor, waar in 2016 de woonwijk Duivenhorst verrees.

Voor Delta in 1989 werd gebouwd, was het terrein in gebruik van de 'Dolderse Speelvereniging', opgericht in 1951.

Gebouwje, gesloopt eind 1988

Drie moeders; mw. Gort, mw. Van de Bor en mw. Van Denderen in actie (ca. 1970)

Behalve speeltoestellen stond er ook een gebouwtje dat gebruikt werd voor knutselen. Moeders zorgden voor drankjes. Eigenlijk ook een horeca-activiteit!

In de nazomer van 2009 kocht Andries cafetaria Pleines. In vier maanden tijd werd het bedrijf ingrijpend gerenoveerd. Een verbreding van het gebouw én een compleet nieuwe inrichting qua zitfaciliteiten, koelmeubilair en apparatuur. Op 1 januari 2010 werd Dolle Dries geopend.

Het liep vanaf de 'geboortedag' al storm. Het eerste jaar werd benut om te groeien naar een breder horeca-aanbod met kleine catering-opdrachten. Vervolgens catering van partijen voor 150 á 200 personen en lunchpakketten voor meerdere bedrijven in de buurt. In 2013 werd ook nog eens een frietwagen aangeschaft die bij bruiloften, straat- en bedrijfsfeesten werd ingezet.

Dolle Dries met links de nieuwe aanbouw

Op 1 augustus 2018 droeg hij het het 'exploitatiestokje' over aan Hilko en Roosmarijn Kraamer. Dit echtpaar zwaait ook de scepter over Bistro Bilthoven, voorheen De Volle Potvisch.

Andries is niet stil gaan zitten. De mobiele frietkraam behoort nog tot zijn wagenpark. En hij staat anderhalve dag per week achter de

bar van De Egelantier.

Het toeval wil dat hij in hetzelfde pand is opgegroeid tijdens de Hiensch periode. Zijn moeder Ada was au-pair bij de familie. Nog maar twaalf jaar oud mocht hij meehelpen in de keuken van Hiensch. Gehaktballen draaien vond hij erg leuk. Het horecabloed begon toen al te stromen.

La Ligne

La Ligne, laatste loot aan de ruim 100-jarige Dolderse horecastam. Babette Zandstra begon aan de overkant van het huidige pand op Dolderseweg nr. 138a haar schoonheids- en pedicurepraktijk.

In 2014 verkaste Babette van de ene naar de andere kant van de Dolderseweg op nr. 89, het oude huisnummer van De Vrijbouter. De oversteek betekende een andere naam voor haar salon. Het werd La Ligne. De verhuizing ging niet zomaar. Door verbreding van soorten dienstverlening naar huid-, lichaam- en haarbehandelingen was een ingrijpende verbouwing onontkoombaar.

Daarvóór zat er de *Budget Store* in, een soort mini-Action, met allerlei spulletjes van boutjes, moertjes tot potjes en pannetjes. Alle artikelen lagen daar in één grote ruimte.

Aanleiding om La Ligne ook in ons overzicht op te nemen, is de horeca-ruimte aan de voorkant. Daarachter zijn kapsalon, pedicure en schoonheidssalon gesitueerd.

In de lunchroom kunnen bezoekers van de andere afdelingen, maar ook passanten hun keus maken uit een breed assortiment van soorten thee, fris en koffie, al dan niet met iets erbij.

Entree La Ligne met lunchroom

Bronvermeldingen

Interviews met

- Hero Stukje (De Egelantier)
- Peter Sneijder (De Vrijbouter)
- Bart Broshuis (Cantina)
- Andries Korsius (Dolle Dries)
- Babette Zandstra (La Ligne)

Aanvullingen en correcties

- Aart den Hartog
- Jeroen Hol (Readshop)
- Jan Puyk

Foto's

- Archief HVDD
- Familie Sneijder (De Vrijbouter)

Literatuur

- blz. 5 * Jubileumboek '100 jaar Den Dolder' (HVDD)
- blz. 5 ** Uitgave Doldersche weg, aanleg en onderhoud 1858 – 1905; door Harm Sok, uitgegeven door onze vereniging in december 2011

Oranjevereniging Den Dolder

Een korte geschiedenis

Floris Berkhof

Hoe oud de Oranjevereniging nu eigenlijk is, is tot op heden niet met zekerheid vast te stellen. De oprichting zou best in de beginjaren van de vorige eeuw kunnen zijn geweest. De officiële oprichting was in ieder geval in 1936.

Wat hebben we boven de 'schrijftafel' gekregen?

De Historische Vereniging Den Dolder kwam onlangs in het bezit van twee oude notulenboeken. De eerste vermelding daarin doet verslag van de bestuursvergadering d.d. 18 juli 1927 in de Christelijke School. Koninginnedag vond toen nog plaats op 31 augustus, de verjaardag van Koningin Wilhelmina. Deze vergadering was een gewone bestuursvergadering, wat betekent dat de Oranjevereniging nog ouder moet

zijn. Het lijkt mij daarom niet onmogelijk dat er al vrij snel na het ontstaan van Den Dolder zo'n vereniging is opgericht. Navraag bij enkele zeer oude bewoners van Den Dolder heeft helaas nog geen resultaat opgeleverd. Dit eerste notulenboek heeft als einddatum 18 juni 1934. Het tweede notulenboek begint met een Algemene Ledenvergadering d.d. 2 april 1952 in het voormalige Hotel Hiensch aan de Dolderseweg en eindigt met een verslag van de

Algemene Ledenvergadering d.d. 20 maart 1964 in het D.S.V. gebouw (thans DOSC) op het oude terrein aan de Dr. Van der Hoevenlaan. Wel hebben wij uit de gegevens van de Kamer van Koophandel kunnen vaststellen dat volgens die registratie de Oranjevereniging op 14 september 1936 officieel is opgericht en werd ingeschreven in het Handelsregister. Al met al lacunes in de lange geschiedenis van de Oranjevereniging.

Bevrijdingsoptocht 1960

Veel bekende mensen uit ons dorp

Als je die twee notulenboekjes doorneemt, valt het op hoeveel bekende dorpsgenoten als (bestuurs)lid een bijdrage geleverd hebben aan de Oranjevereniging. Om er enkelen te noemen in willekeurige volgorde: o.a. de heren A. Lasterie, Rapis, Fama, A. van Veldhuizen, Scholten, F.C. Hoek, Van der Zee en Valken.

In het tweede notulenboek worden o.a. naast de heren W. Hardeman, Scholten en Hiensch, nu ook dames genoemd zoals mevrouw Van de Bor en mevrouw Van Denderen.

Verschillende locaties

Citaat uit de notulen van de Bestuursvergadering van 23 juli 1931 in de Openbare Lagere School: *‘De Secretaris zal inlichtingen inwinnen inzake het optreden van een declamator voor de kinderen, betreffende een schiettent en een draaimolen. Aan de directie van de Kon. Zeepfabriek De Duif zal het gebruik van het heideveld links van de Pleineslaan gevraagd worden.’*

En uit de Bestuursvergadering van 19 juni 1933 in de Fröbelschool: *‘De voetbalvereniging hier ter plaatse stelt haar terrein gratis ter beschikking voor de te houden kinderspelen, zodat de kinderspelen op het voetbalterrein aan de Paduaweg gehouden worden; de verdere feestelijkheden bij de muziektent.’*

De vereniging op de Paduaweg heette nog niet D.O.S.C. maar D.S.V. (Dolderse Sport Vereniging). Die locatie behoeft nadere uitleg. De Paduaweg liep destijds als zandpad langs het spoor door tot over de Dolderseweg, dus links van De Egelantier. Nu gaat het pad naast dat gebouw over in de Fornheselaan. De vereniging, inmiddels D.O.S.C. hetend, kreeg zijn velden aan de Dr. van der Hoevenlaan in de tijd dat de

Uitvoering gymnastiek D.O.S.C.

huidige nieuwbouwwijk nog van de grond moest komen. Ook daar was de Oranjevereniging van harte welkom voor het organiseren van de kinderspelen. Na die locatie verhuisde D.O.S.C. naar de Willem Arntszlaan.

Daarnaast heeft de Oranjevereniging in al die jaren veel steun mogen ondervinden van de plaatselijke winkeliers en industriële bedrijven. Onze hartelijke dank daarvoor.

Koninginnedag, zowel voor volwassenen als voor kinderen

Tot 1959 was Koninginnedag voor zowel volwassenen als kinderen bedoeld. In dat jaar vond echter een omslag plaats en werd het accent van deze dag verlegd naar de schooljeugd. De allerkleinsten waren destijds nog niet ‘in the picture’.

In de voorgaande jaren was er ‘s avonds meestal een programma voor volwassenen waarbij films vertoond werden, muziek- en toneeluitvoeringen gehouden werden (mogelijk in de Gehoorzaal van de WA hoeve?). Ook waren er ‘bescheiden’ loterijen en dansavonden. Voor de jeugd was er bijvoorbeeld in het jaar 1930 het volgende programma: keuring van versierde fietsen, steps, karretjes, poppenkast, kinderspelen,

ringrijden, etc. Voor de volwassenen was er ‘s avonds een concert en een openluchtbioscoop, zang en gymnastiek.

Wat de gymnastiek betreft dachten men aan het vormen van enkele groepen die, verlicht door Bengaals vuur, een uitvoering gaven. Helaas geven de notulen niet aan hoe e.e.a. uitgevoerd werd.

De programma’s voor kinderen zijn in de loop der jaren niet veel veranderd qua opzet. Dit is eigenlijk ook wel verklaarbaar omdat er elk jaar toch weer nieuwe ‘lichtingen’ kinderen bijkwamen. Voor deze groep was alles weer nieuw. Ook werd in die jaren veel aandacht gegeven aan: blokjes rapen, balgooien, zaklopen of tonnetjes rollen, diablo wedstrijd, touwtjespringen, stoelendans, vliegeren en ringrijden. De kinderspelen werden verdeeld in leeftijdsgroepen: van 6 tot 9 jaar, van 9 tot 12 jaar en van 12 tot 15 jaar, maar wel de jongens en meisjes gescheiden!

Heel bijzonder was het jaar 1986 toen op Koninginnedag de mogelijkheid geboden werd om vanaf het DOSC-terrein een korte rondvlucht te maken met een heuse helikopter. Velen hebben daarvan gebruik gemaakt om ons dorp eens op een heel andere manier te zien.

Bevrijdingsoptocht 1980

De 'moderne' tijd

Zelf kwam ik in beeld bij de Oranjevereniging toen ik omstreeks 1972 benoemd werd tot opvolger van de heer Van Es, de toenmalige directeur van de Bank Vlaer & Kol aan de Baarnseweg te Den Dolder, later AMRO BANK en nog later ABN AMRO. De bank werd verplaatst naar de Dolderseweg. Dit bankfiliaal is inmiddels helaas opgeheven.

De heer Van Es was bestuurslid van de Oranjevereniging en verzocht mij om hem ook in deze functie op te volgen. De toenmalige voorzitter van de vereniging was de heer Rein Sjenitzer, eigenaar/directeur van het bekende Dolderse bedrijf Overtoom. Velen van ons zullen zich nog de landelijk bekende TV- reclame van dat bedrijf herinneren: 'Tuut, tuut. Dat is snel, dat lijkt Overtoom wel.'

Het was inmiddels gebruik geworden dat de organisatie van de Dodenherdenking in Den Dolder uitgevoerd

werd door de Oranjevereniging. De herdenking werd in eerste instantie gehouden bij het monument aan de Soestdijkerweg.

Tijdens het voorzitterschap van de heer Sjenitzer is de herdenking verplaatst naar het kruispunt Willem Arntszlaan / Dolderseweg, op welke locatie een eenvoudig houten kruis werd opgericht. Dit omdat de organisatie bang was dat velen wegens hun gevorderde leeftijd niet meer in staat zouden zijn om de voettocht naar het monument aan de Soestdijkerweg te volbrengen.

Een van de toenmalige bestuursleden, Jan van der Meer, vond het echt niet kunnen dat er op het kruis geen enkele aanduiding aangebracht was waar het monument voor stond. Hij heeft persoonlijk gezorgd voor de huidige belettering van het kruis.

Bevrijdingsdag

De 5-mei viering maakte lange tijd geen deel uit van het programma van de Oranjevereniging. Nadat Bevrijdingsdag landelijk weer in de belangstelling kwam, heeft de Oranjevereniging e.e.a. opgepakt en dankzij de medewerking van Jan van der Meer hebben wij toch enkele opmerkelijke manifestaties kunnen 'beleven', zoals een tentoonstelling uit zijn imposante privéverzameling met memorabilia uit de Tweede Wereldoorlog. De collectie werd opgesteld in het oude gebouw van de Dolderse Speeltuinenvereniging aan de Dolderseweg.

Speeltuin en gebouw zijn in 1988 afgebroken. Hiervoor in de plaats kwam het Dorpshuis, waarvan ik ook enige tijd bestuurslid geweest ben vanwege mijn toenmalige functie als voorzitter van de jeugdsociëteit FAISCA. Helaas is ook het Dorpshuis inmiddels opgeheven en afgebroken. Op dit terrein staat nu de nieuwe woonwijk Duivenhorst.

*Ons 'bevrijdingslegertje' in
gevechtstenuw*

Zo herinner ik mij nog een bevrijdingsoptocht in 1986, georganiseerd door Jan van der Meer, met ruim 50 militaire voertuigen waarop kinderen mee konden rijden door Den Dolder en omstreken.

Ook het Dr. Engelhardcorps reed op een wagen mee. Voor de 'buitenwereld' kwam dit prima over. Het corps zelf was daarover minder tevreden. Toenmalig voorzitter Dirk Maarsen gaf aan dat de mondstukken van hun blaasinstrumenten hun zowat de 'de strot in schoten' door het hobbelen van de voertuigen. Overigens heeft dit nooit enige afbreuk gedaan aan de goede verstandhouding.

Hierna bleef het weer stil en gebeurde er eigenlijk weinig.

In 2019 en 2020 vieren wij dat ons land 75 jaar geleden bevrijd is van de bezetter. Wat dit voor ons als dorp gaat betekenen kunnen wij als Oranjevereniging nog niet zeggen. Wel gaan ons bestuurslid Jan Scherphuis en ikzelf binnenkort naar de bijeenkomst van het landelijke 4 en 5 mei Comité in fort Voordorp om ons daarop te oriënteren. Dienaangaande hoort u binnenkort hopelijk meer van de Oranjevereniging.

*Dr. Engelhardcorps links afslaand
van Pleineslaan naar Dr. Van der
Hoevenlaan*

En verder nog

In 1995 is Jan Scherphuis mij als voorzitter opgevolgd. Hij heeft op voortreffelijke wijze zijn functie uitgevoerd. Niet zo verwonderlijk, gezien de vele bestuursfuncties welke hij tijdens zijn loopbaan vervuld heeft. Per 1 januari 2016 heeft Jan Scherphuis het stokje overgedragen aan Puma Smagge, maar bleef aan als algemeen bestuurslid.

Het huidige bestuur bestaat thans uit:

Puma Smagge, voorzitter, Jan Veerkamp (de meeste voetballers onder u wel bekend), ikzelf als penningmeester en Jan Scherphuis als algemeen bestuurslid.

Een vereniging heeft vaak gebrek aan bestuursleden. Jan heeft toen er zich geen kandidaten beschikbaar wilden stellen, mij gevraagd om als penningmeester terug te keren. Vandaar dat ik na vele jaren weer toegetreden ben tot het bestuur van de Oranjevereniging.

Tot slot

Mocht u nog foto's en andere gegevens van of m.b.t. de Oranjevereniging in uw bezit hebben waarmee wij meer te weten kunnen komen over de historie van onze vereniging, dan houden wij ons daarvoor graag aanbevolen!

Fotoverantwoording

De foto's in dit artikel komen uit het archief van de HVDD en uit de privécollecties van Floris Berkhof en Frits Stuurman.

De moestuin op de Hoeve

Deel 3: De periode 1991-2018

Jan Veerkamp

In deel 2 van deze reeks artikelen over de moestuin op de Hoeve heeft u kunnen lezen dat de "Tuin(bouw)vereniging Eigen Oogst" werd opgericht op een vergadering op 28 oktober 1991.

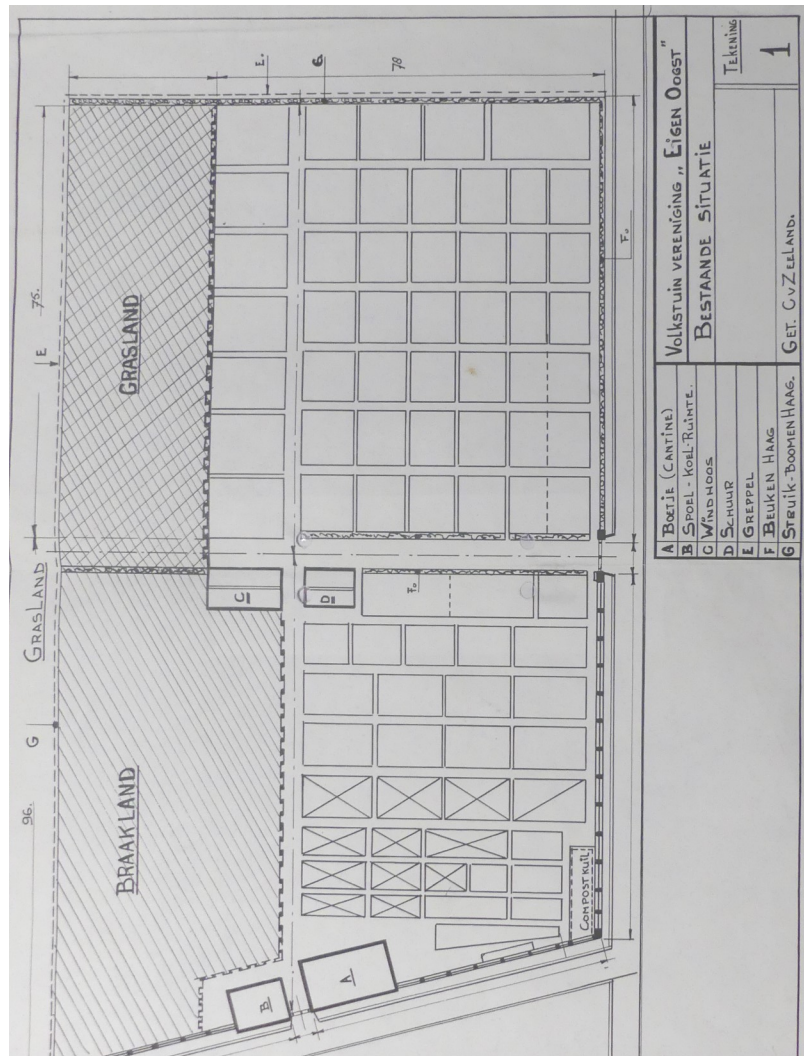
De vereniging "Eigen Oogst"

In de periode van 1991-1994 heeft er regelmatig overleg plaatsgevonden tussen het bestuur van Eigen Oogst en de Stichting Dennendal. Die stichting beheert nl. het gebied dat officieel op naam staat van de W.A. Hoeve, nu Altrecht.

Het voorste gedeelte van de moestuin, met de opstallen en hokken, waarin verschillende dieren verblijven, en grasland, grenzend aan onze tuinen, wordt door personeel van Dennendal onderhouden, samen met verstandelijk beperkte bewoners. De gesprekken over onze tuinen en m.n. over de aanpassingen en huurovereenkomsten vinden dus niet plaats met de directie van de W.A. Hoeve maar met Dennendal.

Uit de vergaderverslagen van 1992 en 1993 wordt dat duidelijk. Vooral de voorzitter van Eigen Oogst, de heer Van Zeeland en de heer Koudijs hebben in die periode belangrijk werk verricht.

Bijzonder is dat in 1991 in de ontwerpstatuten wordt gesproken over "Dolderse Tuinbouwvereniging Eigen Oogst". Later is kennelijke besloten de naam te wijzigen in Tuinvereniging "Eigen Oogst" te Den Dolder. Zo staat het in de akte die is opgesteld door notaris J.R.M. Ruijgrok te De Bilt en die op 11 mei 1995 is gepasseerd.

Volkstuinvereniging "Eigen Oogst", Bestaande situatie 1994 (get. C. v. Zeeland). C is het gebouw De Windhoos, dat de vereniging ter beschikking kreeg in 1994, na het ophogen van het terrein. Dit gebouw was eerder een varkensstal. Er is een tussenwand in geplaatst. Het voorste gedeelte functioneert als clubhuis waar soms wordt vergaderd maar vooral wordt gepraat en koffie gedronken. Het achterste gedeelte is opslag van tuinmaterialen

Kaft van de ontwerpstatuten 1991. De vereniging noemde zich Tuinbouwvereniging

Ontwerp indelingsplan

In een document d.d. 10 november 1993, opgesteld door de directeur van Dennendal de heer Van Veen, en gericht aan de gemeente Zeist wordt geschreven over het ontwerp indelingsplan. In dit plan wordt aangegeven dat het gebied heringe-deeld moet worden. Na overleg met Het Utrechts Landschap en de direc-tie van Dennendal heeft bureau Bakker en Bleeker een voorstel voor

De tuin grotendeels onder water omstreeks 1993. Deze wateroverlast was de reden waarom het terrein werd opgehoogd

herinrichting geleverd. Er zijn in die periode verschillende alternatieven getekend en uitgewerkt. In een bespreking op 3 oktober 1994 van onze vereniging met Dennendal wordt duidelijk dat er van onze volkstuinten volgens de plannen van Dennendal heel wat terrein afgestaan moet worden voor gebruik door Dennendal. Dat leidt zelfs tot de vraag: “Moeten we als tuinvereniging nog wel blijven bestaan?”. Ook wordt in die bespreking door Dennendal voorgesteld om ons gedeelte 30 cm op te hogen waarbij de teelaarde van de

Plattegrond van het terrein in 2018 (bron website Eigen Oogst). Het is verdeeld in vierkante stukken van 100m² en stukken van 50m². De indeling is van 1995 na het ophogen van het terrein

gehele tuin eerst wordt verwijderd en later weer opgebracht. Daarna is de van elders komende teelaarde er bovenop gebracht. In een extra vergadering op 8 november 1994 wordt door de leden besloten om akkoord te gaan met de ophoging en nieuwe indeling van ons terrein. De ophoging was een logisch gevolg van het feit dat we die jaren regelmatig grote wateroverlast hadden, waardoor er bij verschillende tuinders veel oogst verloren is gegaan. In het najaar is dus de tuin onder handen genomen en met veel steun van onze leden is in de periode van half november tot half december de ophoging tot stand gekomen en is een nieuwe indeling gemaakt. Bekend is dat op woensdag 21 december de kisten en tuinmateriaal zijn terugge-plaatst. Er zijn percelen van 100 m² (10x10 meter) en 50 m² (10x5 m.).

Een gedeelte van het opgehoogde terrein eind 1994, 't Boetje (gebouwtje op de achtergrond) en de tuinmuur met een nieuwe opening aan de kant van Dennendal

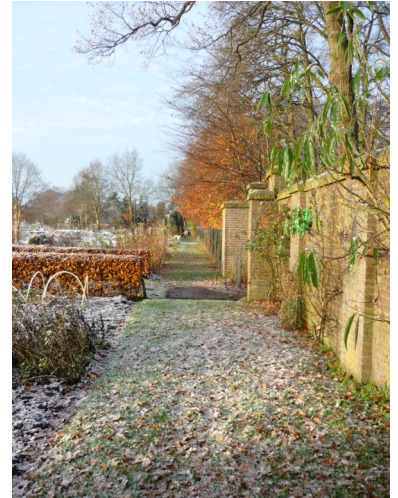
Een nieuw bestuur

In augustus 1994 is het voltallige bestuur afgetreden. De reden is niet duidelijk. Op 20 september werd tijdens een buitengewone ledenvergadering een nieuw bestuur gekozen waarin Mw. A (Bes) van Pinxteren voorzitter was, de heer W. Berendsen secretaris, de heer J. van Veldhuyzen penningmeester, de

heer J. Blankensteijn commissaris algemene diensten de heer G. van Brummelen commissaris tuincommissie en de heren J. van Veluw en Van de Wijngaard leden. Die functieverdeling vond feitelijk plaats in de bestuursvergadering van 27 september.

Vermeld moet worden dat eind 1993 de Biodynamische tuin van Dennendal (BD-tuin), aan het eind van de Boerderijlaan bij de vloeivelden, gesloten werd. Verschillende

Luchtfoto van het terrein (Google Maps 2018)

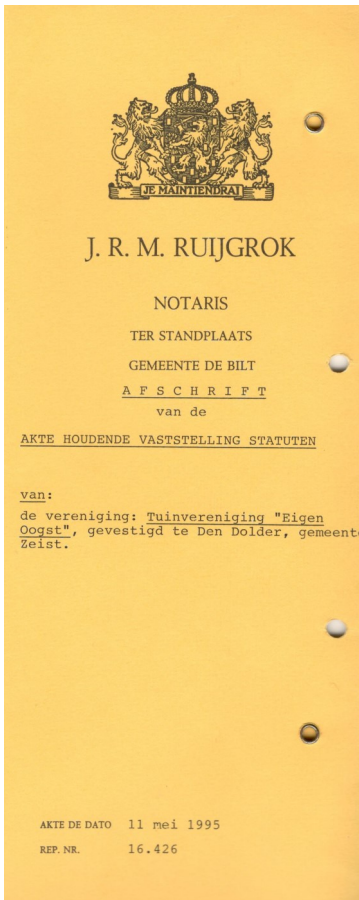

van de daardoor verdreven tuinders zijn begin 1994 bij ons lid geworden. De sluiting van de BD-tuin had te maken met de geplande verplaatsing van de kas naar het voorterrein van "ons" gebied. De kas is echter nooit geplaatst, omdat de provincie geen toestemming verleende om landschappelijke en culturele redenen.

Periode 1995 — 2000

Het bestuur heeft in de jaren tussen 1995 en 2000 met slechts enkele wisselingen gefunctioneerd. Belangrijk in de beginfase was de aanpassing (eind 1994) van ons terrein door ophoging.

Omslag van de definitieve Statuten uit 1995

Daarnaast hebben in deze periode andere ontwikkelingen plaatsgevonden.

In het begin van 1995 zijn door een bodemonderzoekbureau tot tweemaal toe grondmonsters genomen.

Er is geconstateerd dat op vele plaatsen op ons terrein, vlak onder het maaiveld een harde samen gedrukte laag voor kwam, die zowel de afwatering als de groei van de gewassen belemmerde.

Er werd geadviseerd de grond 2 spaden diep om te spitten. Dat is gebeurd door de leden, ieder op hun eigen tuin. Belangrijk in dit verband is dat bovendien de zuurgraad aangepast diende te worden met 25 kg kalk op 100 m². Alleen het loodgehalte blijkt op sommige stukken is iets te hoog te zijn, maar

Koffie drinken in 't Boetje in de eerste jaren van de vereniging. Vlnr: de heren Wolf, Ab Blankensteijn, onbekend en Fons Smits

er kan verbouwd worden. In hetzelfde jaar is er een nieuwe afrastering geplaatst en door onze vereniging betaald als dank voor de goede samenwerking met de directie van Dennendal.

Statuten worden vastgesteld

Zoals boven vermeld kreeg de vereniging rechtsgeldigheid op 11 mei 1995. De vereniging is op dat moment bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Utrecht ingeschreven onder nr. 40483078. Het gebouw De Windhoos is door Dennendal aan de tuinvereniging ter beschikking gesteld

Er moest wel e.e.a. verbouwd worden. De verbouwing heeft, doordat

we in 1996 geen huur aan Dennendal hebben hoeven te betalen, in 1997 plaatsgevonden. Door zelfwerkzaamheid van vele leden en de gratis huur, voor welk geld de aanschaf van materialen mogelijk was, kreeg de vereniging nu de beschikking over een water- en tocht dicht gebouwde. Door het aanbrengen van een tussenwand kon in het achterste deel een opslagruimte worden gerealiseerd.

Het verwijderen van de schuur (gebouw D zie foto Bestaande situatie 1994) die voor de De Windhoos stond. Links is nog net een deel van gebouw De Windhoos zichtbaar

Op 10 juni 1996 is eindelijk door het Dagelijks Bestuur en de directievoorzitter van Dennendal, de heer Geenen, het contract getekend.

De overeenkomst is aangegaan voor de duur van 10 jaar en wel met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1996. De grond wordt kadastraal nu vermeld onder sectie A nr. 3676, groot 7500 m². Dit in tegenstelling tot eerdere berichten waarin door de W.A. Stichting ZEIOOA 3425 werd aangegeven.

Ook is de hoofdwaterleiding vanaf de boerderij over het hoofdpad naar het gedeelte van Dennendal met "t Boetje" door Dennendal aangelegd. De vertakkingen naar onze tuinen zijn door onze tuincommissie verzorgd. De rekeningen zijn door Dennendal betaald. Tevens is er een grasmaaier gekocht voor het onderhoud van de grasstroken.

De periode 2000 —2010

In deze periode hebben in het bestuur regelmatig wisselingen van secretariaat en penningmeesterschap plaats gevonden. Het ledenaantal bleef steeds in de buurt van de 50 á 60.

In 2012 wordt een stuk grasland ontgonnen en aan de tuin toegevoegd. Op de achtergrond, vóór de muur, het stuk grasland van Dennendal waar de kas zou worden gebouwd, wat niet door ging

Soms is een enkele tuin niet bezet, maar meestal is het aantal tuinen voldoende. De wateroverlast blijft helaas bestaan. Het is per jaar wel verschillend. Uiteraard heeft het te maken met regenperiodes.

In 2002 is door storm het dak van De Windhoos flink beschadigd. Enkele leden hebben de schade hersteld.

Er zou groot onderhoud aan het dak plaats moeten vinden. Maar dat is niet gebeurd. Wel werd door enkele vrijwilligers het dak verstevigd. Tevens werd de boktor in ons clubhuis signaleerd. Ook dit probleem werd door de leden zelf opgelost.

De Stichting Dennendal is per 1 januari 2001 opgenomen in de nieuwe Stichting Reinaerde en kantoorfuncties werden van Den Dolder naar Utrecht verplaatst.

In 2004 werd het duidelijk dat Reinaerde geen bezitter was van ons complex. Het is eigendom van de W.A. Stichting, sinds 01-01-2000 genaamd Altrecht. In 2005 ontstaan de eerste gesprekken met Altrecht. Uiteraard moet de overeenkomst aangepast worden. Er is in 2008 een nieuw contract opgesteld. Dit zou voor de duur van vijf jaar gelden en dus eindigen op 1 januari 2013. Door diverse oorzaken is dit contract pas in 2011 getekend.

Gedeelte van de moestuin met op de achtergrond de verwilderde boschages (lichtgroen blad) ontstaan omdat de kas niet werd geplaatst. Later is dat gebied schoon gemaakt en toegevoegd aan onze moestuin (850 m²)

Er wordt regelmatig met Altrecht gesproken over huisvesting en het gebruik van tuinen op het complex door patiënten. Door Altrecht wordt eind 2007 een concept samenwerkingsplan aan het bestuur aangeboden. Er is toen besloten om hen 150 m² achter De Windhoos aan te bieden. Daar is gebruik van gemaakt, maar na verloop van tijd was de aanblik daarvan niet bepaald florissant. Dit komt vermoedelijk doordat de patiënten onvoldoende begeleiding krijgen.

De Periode van 2011 – 2018

In 2011, na 16 jaar voorzitterschap, heeft Bes van Pinxteren afscheid genomen. Ze vindt het genoeg en treedt terug, maar blijft wel lid.

De beginsituatie voor het nieuwe bestuur met als voorzitter Mieke v.d. Ploeg is door verschillende problemen met huurders over geplaatste opstallen niet ideaal te noemen. Uiteindelijk zijn bijna alle problemen in een lange tijdsperiode opgelost. Bepaalde afspraken in samenwerking met het bestuur en

Koffie drinken in De Windhoos in 2008. Vlnr Jan van Ee, Ab Blankensteijn, Bertus de Meijere en Bertus Blankensteijn

De Windhoos met het naambord vóór dat dit bordje werd overgeschilderd. Links Bes van Pinxteren en rechts Willem Berendsen

de eigenaar Altrecht zijn gemaakt. Wij zijn huurders en hebben ons aan de opgelegde afspraken te houden. Uiteindelijk is op 20 juni 2011 een contract getekend door onze voorzitter en de heer Wesdorp namens Altrecht. Gelukkig zijn nadien vele zaken goed geregeld. Doordat het aantal leden in 2011 flink groeide van 60 naar 80 was een uitbreiding van het complex noodzakelijk. Marinus van den Brink heeft als bestuurder tuinonderhoud vele verzoeken gedaan aan fondsen om bijdragen te ontvangen. Dit met het doel onze tuin aan de noordkant

met 850 m² uit te breiden. Dit betekent dat ons tuinencomplex nu een oppervlakte van 8350 m² heeft.

Op 30 september 2015 wordt er een buitengewone ledenvergadering gehouden. Er moet een nieuwe voorzitter en een bestuurder tuinonderhoud benoemd worden. Tijdens deze vergadering wordt Bes van Pinxteren, die dus al eerder 16 jaar voorzitter is geweest, bereid gevonden deze taak weer op zich te nemen. En voor de functie bestuurder tuinonderhoud wordt Marinus van den Brink opgevolgd door Sieb Bolhout.

Kijken naar de toekomst

Op dit ogenblik heeft de vereniging 80 leden. De komende periode wordt zeer beslissend voor het voortbestaan van “Eigen Oogst”. Het huurcontract loopt tot 1 januari 2021 en met de huidige ontwikkelingen bij Altrecht, die zich zal terugtrekken uit het gebied, is het op dit moment nog onduidelijk wat er met de moestuin gaat gebeuren. Er zijn besprekingen gaande om het gebied van de moestuin te behouden voor onze vereniging. Uiteraard hopen we dat dit leidt tot een positieve uitkomst.

Tot slot

In de periode van nu 27 jaar Tuinvereniging “Eigen Oogst” zie je bijna elk jaar bepaalde problematiek bij onze vereniging terugkomen. De problemen van het onderhouden van de tuin, de verzorging van de paden van de tuin, de “rotzooi” op en in de composthoop en het weggooiën van het restafval. Ook vernielingen aan hekwerk en het soms stelen en/of vernielen van persoonlijke eigendommen, zie je helaas in allerlei notulen en jaarverslagen als een regelmatig klacht terugkomen.

Overzicht van de tuin in 2013.

Toch kun je stellen dat “Eigen Oogst” in al die jaren door veel positieve inbreng een goede, bloeiende en gezonde vereniging is. Dit wordt vooral gekenmerkt door de samenwerking op vrijwillige basis van een vaste groep tuinders om te helpen bij het snoeien van de heggen, het bijwerken en maaien van het gras op de hoofdpaden en het verrijden van de mest naar de tuinen. Ook is elke maandag- en woensdagmorgen een vaste groep “oudgedienden” in De Windhoos aanwezig om gezellig een kopje koffie met een versnapering te gebruiken.

Ieder jaar weer wordt er na het oogstseizoen een gezellige bijeenkomst door het bestuur en enkele vrijwilligers georganiseerd.

Hartelijk dank aan de mensen die mij in de loop van de tijd hebben geholpen aan gegevens en foto's voor dit driedelige artikel. In het bijzonder wil ik noemen: Hans Gooszen, Marinus van den Brink, Kees van Zeeland, Bes van Pinxteren, Bertus Blankensteijn, Clemens Vos en Frits Stuurman.

Bronvermeldingen :

De Dolderse Kroniek 19^e jaargang nr.4 (themanummer Willem Arntzshoeve)

Jaarverslagen en documenten v.d. tuinvereniging “Eigen Oogst”

Documenten en foto's van Marinus v.d. Brink.

Het Utrechts Archief : Gegevens over de W.A. Stichting.

Fotoverantwoording:

Blz. 23, 24 linksboven, 25 boven, 26 links boven, 28 boven: Archief Eigen Oogst.

Blz. 24 rechtsboven en 25 onder: Website Eigen Oogst.

Blz. 24 onder, 25 linksboven, 26 rechts boven en onder en 29 onder: K. van der Zee

Blz. 25 rechts boven, 27 boven en onder, 29 boven: Marinus van den Brink:

Blz. 28 onder: Bertus Blankensteijn

Werkzaamheden bij verspreiding van de mest. De mest wordt jaarlijks gebracht door een leverancier. Daarna wordt het door de leden verdeeld over het terrein per kruiwagen. Man met kruiwagen: Ab Blankensteijn

The advertisement features a collection of Remia Tafelsauzen bottles and food items on a white wooden background. At the top, there are tomatoes, a plate of fries, and a bottle of Pittige & frisse SHOARMA tafelsaus. In the middle, a bottle of frisse & zoete HAWAÏSAUS tafelsaus is shown. Below it, the main title 'NIEUW! TAFEL SAUZEN' is written in large, stylized letters. Underneath the title is the tagline 'VOOR IEDER GERECHT EEN HEERLIJKE SAUS'. To the right, there is a bottle of Pittige COCKTAIL tafelsaus. At the bottom, a bottle of frisse & romige KNOFLOOK tafelsaus is displayed. On the left, there is a bottle of BARBECUE tafelsaus. In the center, there is a hamburger on a sesame seed bun. On the right, there is a plate of corn and vegetables. At the bottom, there is a row of ten small bottles of different Remia Tafelsauzen flavors: Tzatziki, Favigote, Chilisaus, Cocktail, Skordalia, Cocktail, Barbecue, Hawaïsaus, Zigeuner, and Knoflook. A single green leaf is also visible near the bottom right.

NIEUW! TAFEL SAUZEN

VOOR IEDER GERECHT EEN HEERLIJKE SAUS

Geniet van de Remia Tafelsauzen, nu in handige knijptube!

Een serie van tien heerlijke sauzen met voor elk gerecht een bijpassende saus. Heerlijk bij gegrild vlees, bij een broodje hamburger of bij de borrel! Probeer ook eens de nieuwe Pittige Cocktail, een romige cocktailsaus met rode pepers!

Voor meer informatie, kijk op www.remia.nl of volg ons op Facebook [facebook.nl/remiafans](https://www.facebook.com/remiafans)

Remia[®]

